

บทที่ ๑๐

บทสรุป

๑๐.๑ ความนำ

จากบทที่ ๑ ถึงบทที่ ๙ เราได้เห็นแนวคิดเรื่องไวยากรณ์และการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาตามทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนวิวัฒนาการของการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยนับจากสมัยอยุธยา มาจนถึงปัจจุบัน เราได้เห็นการศึกษาภาษาไทยแบบเดิมจากหนังสือจินตามณี มาจนถึงอักษรวิเชียรวิภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์ การศึกษาภาษาไทยแบบดั้งเดิมใน สยามไวยากรณ์ ซึ่งได้รับอิทธิพลทั้งจากภาษาบาลีสันสกฤตและภาษาอังกฤษ จากนั้นเราเห็นการศึกษาไวยากรณ์ไทยในเชิงวรรณคดีอีกหลายแบบ

การวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยที่เน้นเป็นพิเศษในตำราเล่มนี้มีอยู่ ๓ แนว คือ แนวเชื่อมต่อการวิเคราะห์แบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ในตำรา ลักษณะภาษาไทย ของ ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา แนวทฤษฎีโครงสร้าง ซึ่งจะเห็นได้ในตำรา โครงสร้างภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์ ของ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์ และแนวทฤษฎีปริวรรต ซึ่งจะเห็นได้ในตำรา ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์ ของ ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วิโรตม์ลิขิตดี

ในบทนี้จะได้สำรวจว่าในปัจจุบันการเผยแพร่และการสอนเรื่องการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยเป็นไปในลักษณะใด โดยพิจารณาจากการกำหนดชนิดของคำในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ และไวยากรณ์ไทยที่สอนกันอยู่ในสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน

๑๐.๒ ชนิดของคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้แบ่งคำไทยออกเป็น ๘ ชนิด คือ

๑๐.๒.๑ กริยา

คำที่แสดงอาการของนามหรือสรรพนาม

กริยานุเคราะห์ กริยาที่ช่วยกริยาอื่น เช่น คง จะ ถูก อย่า

กริยาวิเศษณ์ คำวิเศษณ์ใช้ประกอบคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ด้วยกันให้มี
ความแปลกออกไป

กริยาวิเศษณ์วลี ท่อนความที่มีคำกริยาวิเศษณ์ที่พ่วงบุรพบทเข้าขยาย

กริยา เช่น ม้าวิ่งไปข้างโน้น ความที่ซัดสัญประกาศนั้นเป็นกริยาวิเศษณ์วลี

กริยาวิเศษณ์อนุประโยค อนุประโยคที่ประกอบกริยาหรือวิเศษณ์ใน

สังกรประโยค, ประโยควิเศษณ์ ก็ว่า

๑๐.๒.๒ นาม

คำชนิดหนึ่งในไวยากรณ์ สำหรับเรียกคน สัตว์ และสิ่งของต่าง ๆ

๑๐.๒.๓ นิบาต

คำที่ใช้หน้าหน้าหรือต่อท้ายชื่อคัมภีร์ในพุทธศาสนา เช่น สุตตนิบาต

นิบาตชาดก เอกนิบาต

๑๐.๒.๔ บุรพบท

บุรพบท, คำชนิดหนึ่งในไวยากรณ์ ทำหน้าที่เชื่อมคำต่อคำ อยู่หน้านาม สรรพ
นาม หรือกริยา มีคำว่า ด้วย โดย ใน เป็นต้น เช่น เขียนด้วยดินสอ หนังสือของ
ฉัน กินเพื่ออยู่

๑๐.๒.๕ วิเศษณ์ (คุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์)

คำจำพวกหนึ่งที่แต่งหรือขยายคำนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์เพื่อบอก
คุณภาพหรือปริมาณ เป็นต้น เช่น คนดี น้ามาก ทำดี ทำมาก
วิเศษณ์การก คำที่เรียงอยู่หลังบุรพบทที่ใช้เป็นบทเชื่อม เช่น รถของฉัน
เขากินด้วยช้อนส้อม เขามาที่บ้าน ถ้าละบุรพบทเสียก็อยู่ติดกับบทที่มัน
ประกอบ เช่น รถฉัน เขากินช้อนส้อม เขามาบ้าน

๑๐.๒.๖ สรรพนาม

คำแทนชื่อ

๑๐.๒.๗ สันธาน

คำพวกที่เชื่อมประโยคให้ต่อเนื่องกัน

๑๐.๒.๘ อุทาน

เสียงหรือคำที่เปล่งออกมาเวลาตกใจ ตีใจ หรือเสียใจ เป็นต้น; ในไวยากรณ์
เรียกคำหรือเสียงที่เปล่งออกมาเช่นนั้นว่า คำอุทาน

สำหรับคำจำกัดความของคำว่า นิบาต นั้นค่อนข้างจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่อง
ไวยากรณ์ไทยนัก จึงต้องดูจากคำซึ่งถือว่าเป็นนิบาต นั่นก็คือคำว่า ก็ ในความหมาย
ที่ ๒ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

ก็ ๒ นิ. ใจความ เช่น ถึงแก่กรรมก็ตายนั่นเอง ประสาทพิการก็บ้านนั่นเอง,
เน้นความให้เด่นหรือให้ชัดแจ้ง เช่น ทั้งพินเจ้าก็หัก ทั้งผักเจ้าก็หา ก็การที่
บุคคล

กิติ, กิติได้ ๑ นิ. แสดงความหมายเป็นส่วน ๆ หรือเน้นความให้มีน้ำหนักเท่ากัน
เช่น บิดาก็ดี มารดาก็ดี ย่อมรักบุตร กินก็ได้ ทาก็ได้

กิติได้ ๒ นิ. แสดงความหมายว่า ยอมอย่างไม่เต็มใจนัก เช่น ท่านจะไปก็ได้
ก็ตาม นิ. ใช้อย่าง กิติ, แต่บางแห่งมีแนวความหมายเท่ากับ ก็ตามใจ ก็ตาม
ที่ ก็ตามเรื่อง แล้วแต่กรณีที่ใช้ โดยอาศัยพฤติการณ์ของเรื่องเป็นเครื่อง
แวดล้อม

ก็แหละ นิ. เป็นคำขึ้นต้นใหม่ต่อข้อความเดิม เช่น ก็แหละการที่บุคคล

(ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๙: ๑)

จะเห็นได้ว่าการจัดชนิดของคำยังอิงอยู่กับไวยากรณ์ดั้งเดิมอยู่มาก ส่วนชนิด
ของคำที่ไม่ชัดเจนก็คือ นิบาต

๑๐.๓ หลักภาษาไทยในตำราเรียนระดับชั้นมัธยม

ในหนังสือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับ
ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาแกน
บังคับ ๖ หน่วยการเรียนรู้ (ท ๔๐๑, ท ๔๐๒, ท ๕๐๓, ท ๕๐๔, ท ๖๐๕ และ ท ๖๐๖)
และให้วิชาหลักภาษาไทย (ท ๐๗๑) เป็นวิชาเลือกเสรี ๑ หน่วยการเรียนรู้

วิชาหลักภาษาไทยดังกล่าวเป็นวิชาที่ว่าด้วย ลักษณะทั่วไปของภาษาไทย เสียงในภาษาไทยและอักษรไทย การยืมคำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย การสร้างคำในภาษาไทย ชนิดและหน้าที่ของคำในภาษาไทย กลุ่มคำและประโยค

แนวคิดของตำราภาษาไทยในระดับนี้เป็นการผสมผสานการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยจากไวยากรณ์ดั้งเดิมของ พระยาอุปกิตศิลปสาร มาจนถึงตำราของ ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ดังนี้

๑๐.๓.๑ เสียงพยัญชนะและรูปพยัญชนะ

พยัญชนะเดี่ยว มี ๒๑ เสียง ๔๔ รูป และ พยัญชนะตัวสะกด มี ๘ เสียง เช่นเดียวกับที่ปรากฏในตำรา ลักษณะภาษาไทย

๑๐.๓.๒ เสียงสระและรูปสระ

รูปสระมี ๒๑ รูป และ ๒๔ เสียง เช่นเดียวกับที่ปรากฏในตำรา สยามไวยากรณ์

๑๐.๓.๓ เสียงวรรณยุกต์และรูปวรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์มี ๔ รูป และเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมาตรฐานมี ๕ เสียง ส่วนการผันเสียงนั้นดำเนินไปตามแบบของ สยามไวยากรณ์

๑๐.๓.๔ ชนิดของคำ

คำแบ่งออกเป็น ๗ ชนิด คือ

๑๐.๓.๔.๑ คำานาม แบ่งออกเป็น ๕ ชนิด คือ

- (๑) สามานยนาม
- (๒) วิสามานยนาม
- (๓) สมุหนาม
- (๔) ลักษณะนาม
- (๕) อาการนาม

๑๐.๓.๔.๒ คำัสรรพนาม แบ่งออกเป็น ๖ ชนิด คือ

- (๑) บุรุษสรรพนาม
- (๒) ประพันธ์สรรพนาม
- (๓) วิภาคสรรพนาม
- (๔) นิยมสรรพนาม
- (๕) อนิยมสรรพนาม
- (๖) ปฤจฉาสรรพนาม

๑๐.๓.๔.๓ คำักริยา แบ่งออกเป็น ๕ ชนิด คือ

- (๑) อกรรมกริยา
- (๒) สกรรมกริยา
- (๓) วิกตรรตกริยา
- (๔) กริยานุเคราะห์
- (๕) กริยาสภาวมาลา

๑๐.๓.๔.๔ คำวิเศษณ์ แบ่งออกเป็น ๑๐ ชนิด คือ

- (๑) ลักษณะวิเศษณ์
- (๒) กาลวิเศษณ์
- (๓) สถานที่วิเศษณ์
- (๔) ปริมาณวิเศษณ์
- (๕) นิยมวิเศษณ์
- (๖) อนิยมวิเศษณ์
- (๗) ปฤจฉาวิเศษณ์
- (๘) ประติษฎาวิเศษณ์
- (๙) ประติษेत्रวิเศษณ์
- (๑๐) ประพันธ์วิเศษณ์

๑๐.๓.๔.๕ คำบุพบท แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

- (๑) คำบุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำต่อคำ
- (๒) คำบุพบทที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคำอื่น

๑๐.๓.๔.๖ คำสันธาน แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ

- (๑) สันธานเชื่อมประโยคความรวม
- (๒) สันธานเชื่อมประโยคความซ้อน
- (๓) สันธานเชื่อมเนื้อความต่อกัน

๑๐.๓.๔.๗ คำอุทาน แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

- (๑) คำอุทานบอกอาการ
- (๒) คำอุทานเสริมบท

จะเห็นได้ว่า เรื่องของสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และการจัดชนิดของคำนี้ ในตำราระดับชั้นมัธยมศึกษา ก็ยังคงดำเนินไปตามแบบเดิม สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาตามหลักภาษาแนวใหม่ก็คือ การกำหนด *คำอนุภาค* ขึ้น ในหลักภาษาเดิมคำเหล่านี้คือคำวิเศษณ์ แต่เนื่องจากหลักภาษาแนวใหม่เน้นการสื่อสาร โดยเฉพาะภาษาพูด จึงจัดคำเหล่านี้ไว้เป็นคำอนุภาคหรือคำเสริม เพื่อเน้นเจตนาของผู้พูด เป็นการบอกเล่า สิ่งถาม ชู อ่อนหวาน ขอร้อง แนะนำ เชิญชวน บังคับ เป็นต้น

คำอนุภาค แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ

- (๑) อนุภาคที่เป็นส่วนลงท้ายประโยค ได้แก่ คำว่า นะ เถอะ หรือก ชี นะ เนะ หนอ ละ กรรมัง ฯลฯ
- (๒) อนุภาคที่ไม่ได้เป็นส่วนคำลงท้ายประโยค เช่น
คุณนั่นแหละ คุณเลี้ยงได้ก็เลี้ยงเกิด
จริงแหละ ถ้าเขาตายพวกเธอก็ลำบาก

(บรรเทา กิตติศักดิ์, ๒๕๔๑: ๑๐๗)

๑๐.๔ การวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยในปัจจุบัน

ในขณะที่การวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยที่สอนกันอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ยังดำเนินไปในแนวเดิม เช่นเดียวกับการจัดหมวดคำที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่การวิเคราะห์โครงสร้างของภาษาไทยในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งกลับดำเนินไปหลายหลากแนว ทั้งในแนว

เชื่อมต่อกับแนวเดิม แนวทฤษฎีโครงสร้าง และแนวทฤษฎีปริวรรตดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

สำหรับตำราไวยากรณ์ไทยหรือหลักภาษาไทยที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบันนี้ก็มีทั้งที่ยังยึดแนวของ พระยาอุปกิตศิลปสาร อย่างเคร่งครัด เช่น หลักภาษาไทย ของ กำชัย ทองหล่อ และที่เริ่มได้รับอิทธิพลจาก ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์ ลิกขิตต์ บ้างแล้ว เช่น หลักภาษาไทย ของ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เป็นต้น

นักภาษาศาสตร์รุ่นใหม่บางคนก็ใช้แนวผสมผสานทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ เช่น ไวยากรณ์ไทย ของ รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุเมธา ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งของคำนำว่า

ความคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในไวยากรณ์ไทยฉบับนี้แม้จะเป็นของผู้เขียนเองก็จริง แต่ก็ก็เป็นความคิดที่ได้รับอิทธิพลจากไวยากรณ์ไทยฉบับอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฉบับของพระยาอุปกิตศิลปสาร และของรองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรนันทน์ ภาณุพงศ์ [ตำแหน่งทางวิชาการในขณะนั้น] นอกจากนี้ผู้เขียนยังเกิดความคิดจากการได้เรียนทฤษฎีไวยากรณ์ต่าง ๆ เป็นต้นว่าไวยากรณ์ปริวรรต ไวยากรณ์การกรและจากการอ่านหนังสือและบทความที่เขียนเกี่ยวกับไวยากรณ์ไทยและไวยากรณ์ภาษาอื่น ความคิดที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งความคิดที่คล้อยตามและขัดแย้ง ในที่สุดก็สรุปรวมเป็นความคิดดังปรากฏอยู่ในไวยากรณ์ฉบับนี้...

(นววรรณ พันธุเมธา, ๒๕๒๕: คำนำ)

นอกจากนี้อาจารย์วิชาภาษาศาสตร์บางคน ซึ่งเน้นการสอนโดยใช้ทฤษฎีอื่น นอกเหนือไปจากทฤษฎีโครงสร้างและทฤษฎีปริวรรต ก็ได้ยกตัวอย่างการวิเคราะห์โครงสร้างของภาษาไทยไว้เป็นบางส่วนด้วย เช่น วากยสัมพันธ์ (Syntax) ของ สมทรง บุรุษพัฒน์ ซึ่งยึดหลักทฤษฎีแท็กมิเมกส์ (Tagmemics) เป็นต้น

นอกจากตัวอย่างการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยที่ได้กล่าวไว้ในตำราเล่มนี้
แล้วก็ยังมีการวิเคราะห์ตามทฤษฎีอื่น ๆ อีก ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยค้นคว้าในระดับ
อุดมศึกษา ในสถาบันต่าง ๆ ที่สอนวิชาภาษาไทยหรือวิชาภาษาศาสตร์

๑๐.๕ สรุป

การวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยอาจจะแตกต่างกันไปได้ แล้วแต่ทฤษฎีที่ผู้
วิเคราะห์ยึดไว้เป็นหลัก ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากที่กล่าวไว้ในตำราเล่มนี้ สิ่งหนึ่งที่จะ
สังเกตได้ก็คือ ไม่ว่าจะมีการเสนอแนวคิดใหม่ออกมามากมายเพียงใด การสอนวิชา
หลักภาษาก็ยังคงยึดตามแนวคิดที่ได้รับการยอมรับต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน แนว
คิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงมุมมองใหม่ที่เสนอขึ้นมาให้พิจารณาเท่านั้น

ผู้ศึกษาจึงควรเปิดใจให้กว้าง ไม่ด่วนตัดสินว่า แนวคิดใดถูกหรือผิด หรือดี
กว่ากัน ทฤษฎีบางทฤษฎีอาจจะช่วยอธิบายปรากฏการณ์บางเรื่องได้ดีกว่าอีกทฤษฎี
หนึ่ง แต่ไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษาได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะ
เรื่องภาษานั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและยังมีความลึกลับที่จะต้องวิจัยค้นคว้ากันต่อไป